

Inklusion og deltagelse

Undersøgelse af Voksen-handicapområdet

Spørgeskemaundersøgelse

April-maj 2013

SOCIALPÆDAGOGERNE

Forord

Inklusion står højt på dagsordenen. Det gør den både blandt folketingspolitikere, meningsdannere og i de kommunalpolitiske udmeldinger.

Inklusion bliver tillagt mange betydninger, og er også et ord, vi må konstatere bliver misbrugt i flere sammenhænge til at gennemføre nedskæringer – både på det særlige sociale område og på andre velfærdsområder.

Men inklusion i betydningen at være en del af fællesskabet - at man som menneske mærker og oplever sig som en del af fællesskabet og at fællesskabet evner at muliggøre denne deltagelse – er noget fundamentalt godt.

Danmark har ratificeret handicapkonventionen, og vi har en lovgivning, der meget langt hen ad vejen giver de nødvendige redskaber, så vi kan sikre, at mennesker med handicap får mulighed for inklusion og deltagelse i et meningsfyldt hverdagsliv, i kultur- og fritidstilbud, i lokalsamfundet og i sociale begivenheder.

For socialpædagoger, der arbejder med mennesker med handicap, er det vigtigt, at mennesker gives mulighed for inklusion og deltagelse. Både i form af den støtte socialpædagoger selv tilbyder, i form af den ikke pædagogiske ledsagelse kommunerne skal tilbyde borgeren og i form af samarbejde med frivillige, kultur-, fritids- og foreningslivet og lokalsamfundet.

Derfor følger Socialpædagogerne udviklingen på området, og har nu som i 2011 gennemført en undersøgelse af støtte til sociale aktiviteter, tildeling af ledsagelse og deltagelse i lokale aktiviteter. Og resultaterne er nedslående. I vores undersøgelse svarer næsten en tredjedel, at der er ringe eller slet ingen mulighed for, at borgere, der har brug for støtte og ledsagelse, kan have aktiviteter i fritiden. Kun 4 % af respondenterne svarer, at alle borgere med handicap får de 15 timers ledsagelse om måneden, de har krav på ifølge loven. Og det er alene halvdelen, som oplyser, at borgerne bruger lokalsamfundet til at deltage i foreningsliv og til at have samvær med deres naboer.

Det er ikke i orden, at vi ikke er bedre til at sikre, at borgere med handicap får en reel mulighed for at være en del af samfundet. Der er sket en forbedring i kontakten til naboer og i forhold til deltagelse i foreningslivet. Men ellers ser det sløjt ud med den positive udvikling. Faktisk er udviklingen siden 2011 i forhold til tildeling af ledsagelse gået i den helt forkerte retning.

Inklusion i forhold til mennesker med handicap er tydeligvis bare noget, vi taler om og ikke noget, der rent faktisk sker. Socialpædagogerne mener, at vi som samfund skal tage inklusion alvorlig. Vi mener, at det nødvendigt med en samlet strategisk indsats for inklusion. Vi skal vurdere på og sikre de nødvendige rammer, ressourcer, kompetencer og faglighed - og så skal vi have en national plan.

Der skal handling til, hvis inklusion skal være mere end blot ord.

Benny Andersen

Forbundsformand

Indledning og hovedkonklusioner

Socialpædagogerne gennemførte en stor spørgeskemaundersøgelse af voksen-handicapområdet i 2011. En undersøgelse, vi sendte til vores medlemmer, der arbejder på botilbud med støtte efter § 85, på beskæftigelsestilbud og på aktivitets- og samværstilbud. Undersøgelsen resulterede i fire rapporter: "Valg af egen bolig og konflikter borgerne imellem", "Selvbestemmelse og demokrati", "Ledsagelse og ud af matriklen" og "Uddannelse og beskæftigelse"¹.

Socialpædagogerne vil løbende følge udviklingen på området. Dette vil vi gøre ved at gentage dele af undersøgelsen fra 2011 og se på, om der er sket ændringer i forhold til resultaterne. I nærværende rapport ser vi på udviklingen i støtte til sociale aktiviteter uden for tilbuddet, på tildeling af ikke pædagogisk ledsagelse og aktiviteter i lokalsamfundet.

Der er følgende hovedkonklusioner i undersøgelsen:

- 30 % af respondenterne svarer, at der i ringe grad eller slet ingen mulighed er for at borgere kan dyrke fritidsaktiviteter, hvis de har brug for støtte i form af ledsagelse.
- 37 % af respondenterne svarer, at ingen borgere får de 15 timers ledsagelse om måneden, som de har krav på. Dette er sammenlignet med undersøgelsen fra 2011 en stigning på 6 %.
- Det er alene 4 % af respondenterne, der svarer, at alle borgerne får 15 timers ledsagelse om måneden.
- Kun 7 % af respondenterne svarer, at alle borgere får tilstrækkelig ledsagelse til at imødekomme deres ønsker i forhold til aktiviteter. Derimod svarer hele 20 %, at ledsagelsen ikke dækker behovet hos nogen af borgerne.
- Kun omkring halvdelen af respondenterne svarer, at borgerne bruger lokalsamfundet til at deltage i foreningsliv og til at have samvær med deres naboer. Dette er en forbedring i forhold til undersøgelsen fra 2011, på henholdsvis 16 % og 14 %.
- Undersøgelsen viser, at der er sammenhæng mellem kvaliteten af tilbuddenes placering og brugen af lokalsamfundet.

¹ Rapporterne kan hentes på

<http://www.sl.dk/HeaderMenu/Udgivelser/Undersoegelser%20og%20rapporter/2012.aspx>

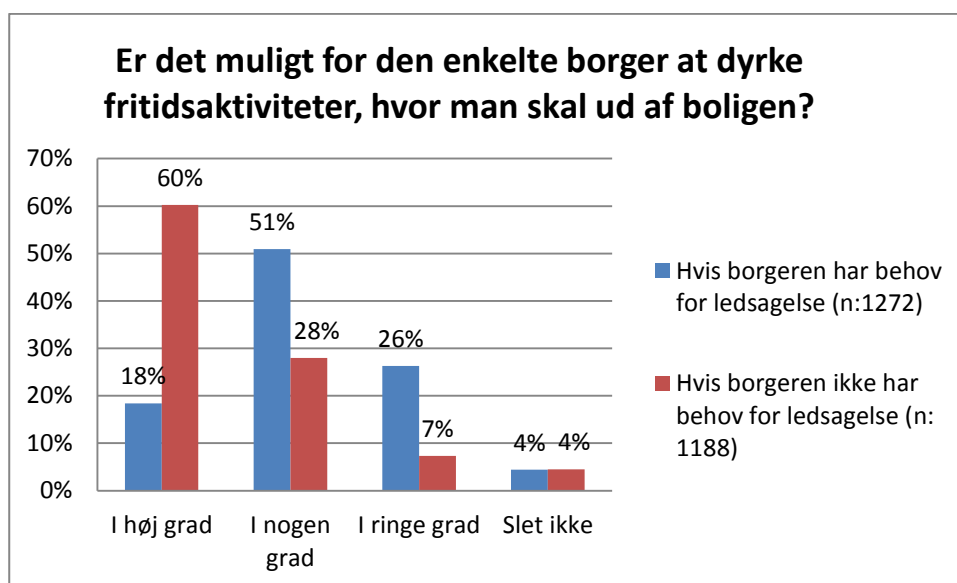
Undersøgelsens resultater

Støtte til fritidsaktiviteter

Behovet for ledsagelse hos borgerne er afgørende for, hvorvidt det er muligt for den enkelte borger at dyrke fritidsaktiviteter, hvor man skal ud af boligen.

88 % af respondenterne svarer, at borgere i høj eller nogen grad har mulighed for at dyrke fritidsaktiviteter udenfor boligen, hvis borgeren ikke har behov for ledsagelse. Derimod svarer hele 30 %, at det slet ikke eller i ringe grad er muligt at dyrke fritidsaktivitet udenfor boligen såfremt, at borgeren har behov for ledsagelse.

I undersøgelsen fra 2011 svarede 32 %, at borgerne i ringe grad eller slet ikke kunne dyrke fritidsaktiviteter udenfor boligen, såfremt der var behov for støtte i form af ledsagelse. Der er altså ikke sket nogen større udvikling på dette område.

15 timers ledsagelse

I henhold til Serviceloven har mennesker, med behov for særlig støtte, ret til minimum 15 timers ledsagelse om måneden. Borgeren kan selv råde over disse timer. Ledsagelse er et tilbud om følgeskab til aktiviteter såsom biografture, familiebesøg osv., som det ikke er muligt for borgeren at foretage alene.

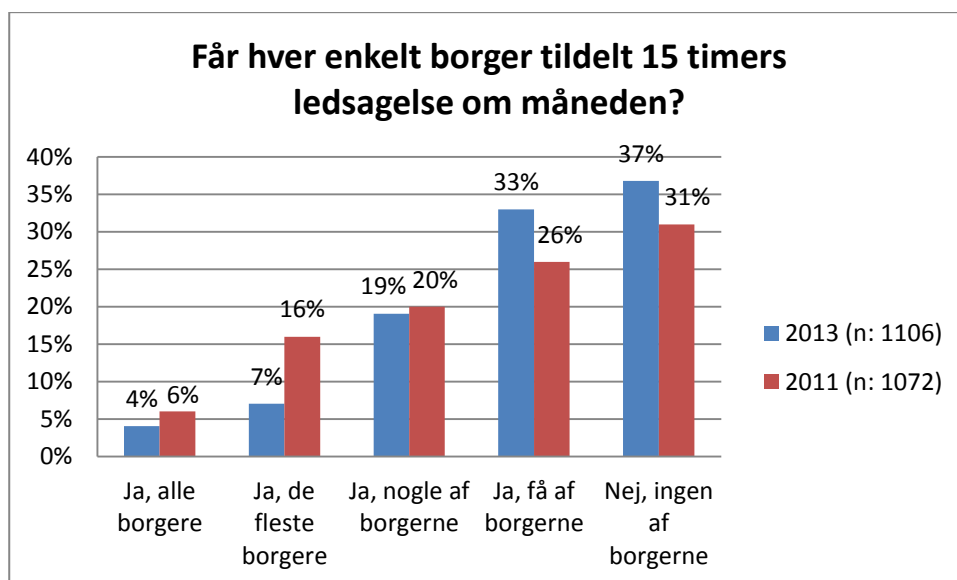
Ledsagerordningen er et tilbud, der ligger udover den støtte, der gives til hverdagslivet. Den enkelte borger har altså mulighed for at benytte sine ledsagertimer til f.eks. at dyrke fritidsaktiviteter udenfor hjemmet.

Hele 37 % af respondenterne svarer, at ingen af borgerne i tilbuddet får tildelt de 15 timers ledsagelse om måneden, som de har ret til. Tilsvarende svarer 33 % af respondenterne, at kun få af borgerne får tildelt de 15 timers ledsagelse om måneden.

Kun 4 % svarer, at alle borgere får tildelt 15 ledsager timer om måneden.

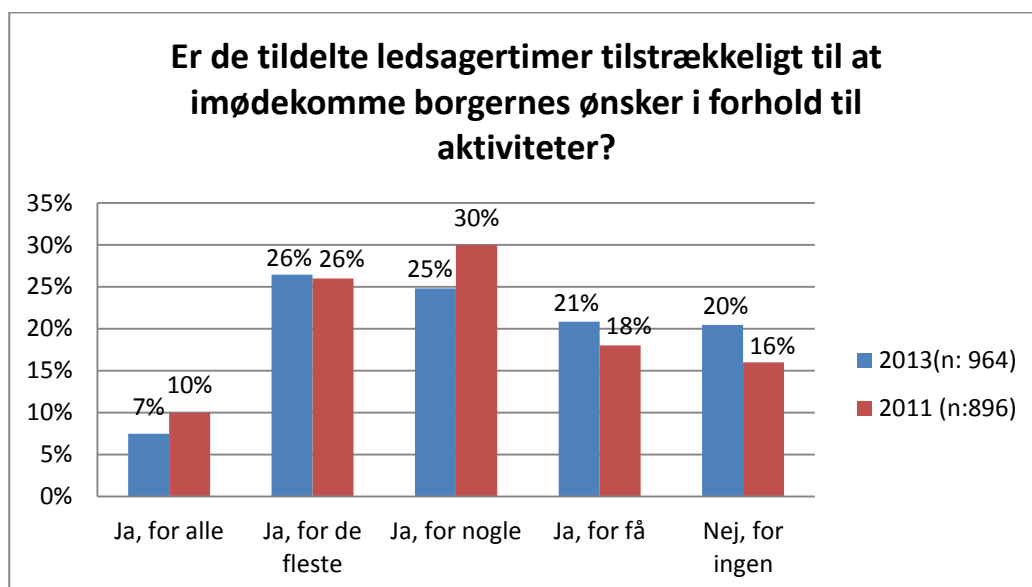
Sammenligner vi resultatet med undersøgelsen fra 2011, kan vi konstatere, at der er sket en negativ udvikling. Andelen, der i 2013 svarer, at alle eller de fleste borgere får den ledsagelse de har ret til, er halvt så stor, som den var i 2011.

I den modsatte ende af spektret svarer 70 % af respondenterne i 2013, at få eller ingen borgere får den ledsagelse, som de har ret til. I 2011 svarede 57 % respondenterne dette.

41 % af respondenterne svarer, at de tildelte ledsagertimer for ingen eller for få af borgerne er tilstrækkeligt til at imødekomme borgernes ønsker i forhold til aktiviteter. Kun 7 % svarer, at de tildelte ledsagertimer er tilstrækkelige for alle borgere på tilbuddet.

Sammenligner vi denne undersøgelse med undersøgelsen fra 2011 kan vi konstatere, at andelen som vurderer, at de tildelte ledsagertimer er tilstrækkelige for alle borgere, er faldet med 3 %. Samtidig har der været en stigning i andelen, som mener, at de tildelte timer er tilstrækkelige for få og for ingen af borgerne. Der er altså en tendens til, at de tildelte ledsagertimer i ringere grad dækker behovet hos borgerne.

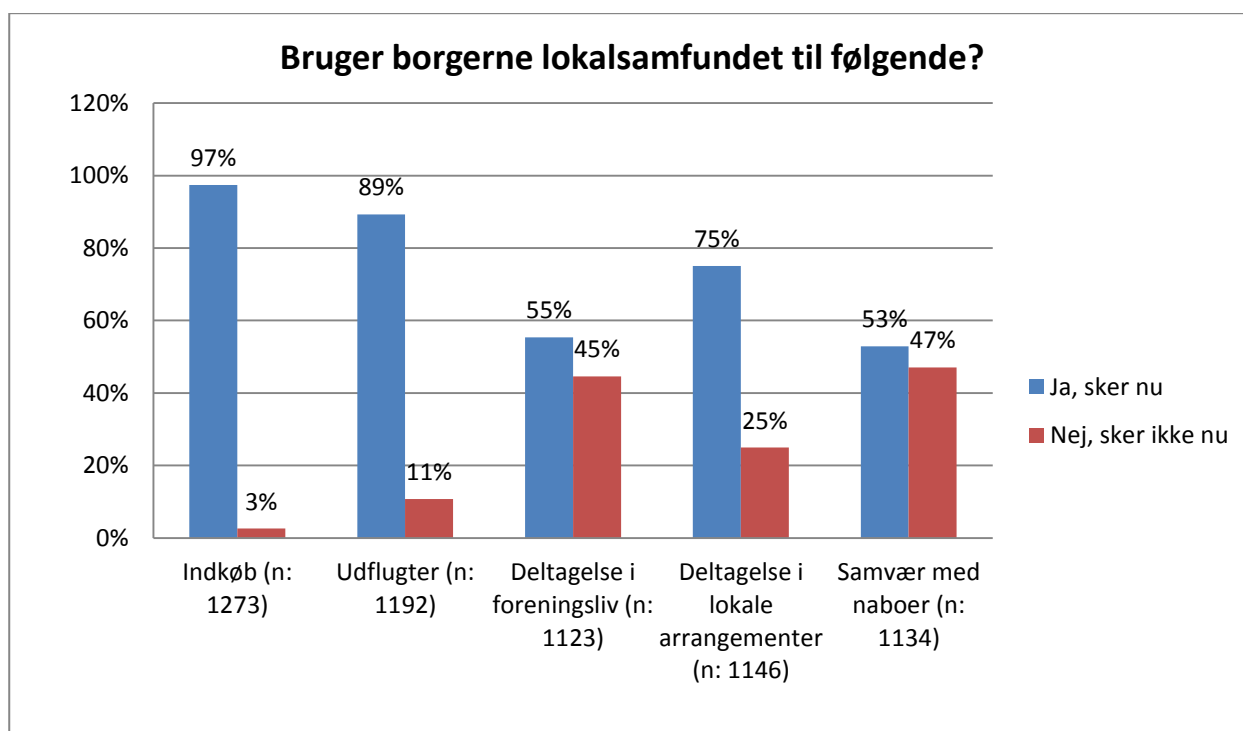
Aktiviteter i lokalsamfundet

Undersøgelsen viser i hvilken grad, borgerne benytter lokalsamfundet til forskellige aktiviteter.

Stort set alle svarer, at borgerne bruger lokalsamfundet til indkøb. Tilsvarende svarer knap 90 %, at borgerne bruger lokalsamfundet til udflugter.

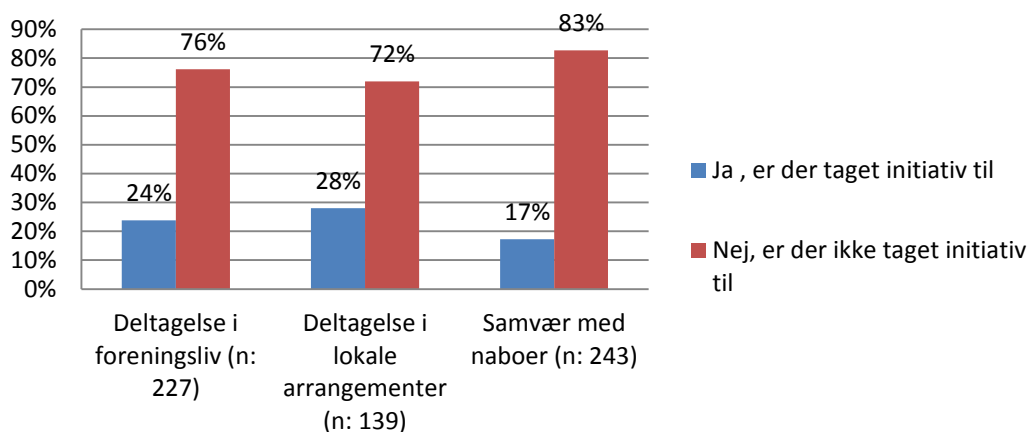
Undersøgelsen viser også, at kun omkring halvdelen svarer, at borgerne bruger lokalsamfundet til at deltage i foreningsliv. Det samme gør sig gældende med hensyn til samvær med naboer.

Undersøgelsen i 2013 viser, at der er sket en positiv udvikling i borgernes deltagelse i foreningsliv og samvær med naboer. I 2011 svarede blot 39 %, at borgerne deltog i foreningsliv, mens kun 39 % svarede, at borgerne benyttede lokalsamfundet til at have samvær med naboer.

En tilsvarende positiv udvikling kan dog ikke forventes fremover. Undersøgelsen viser nemlig, at langt de fleste, der svarer, at borgerne ikke bruger lokalsamfundet til: 'Deltagelse i foreningsliv', 'Deltagelse i lokale arrangementer' og 'Samvær med naboer' oplyser, at der ikke er taget initiativ til at bruge lokalsamfundet til dette fremover.

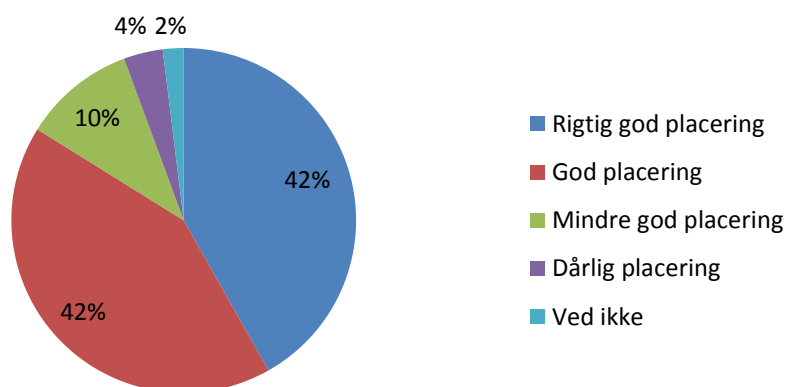
Er der taget initiativ til, at borgerne bruger lokalsamfundet til følgende? (dem der har svaret: 'Nej, sker ikke nu')

Tilbuddets geografiske placering

Undersøgelsen viser, at hele 84 % af respondenterne oplever, at det tilbud, de arbejder på, er enten godt eller rigtig godt placeret i forhold til at bruge lokalsamfundet.

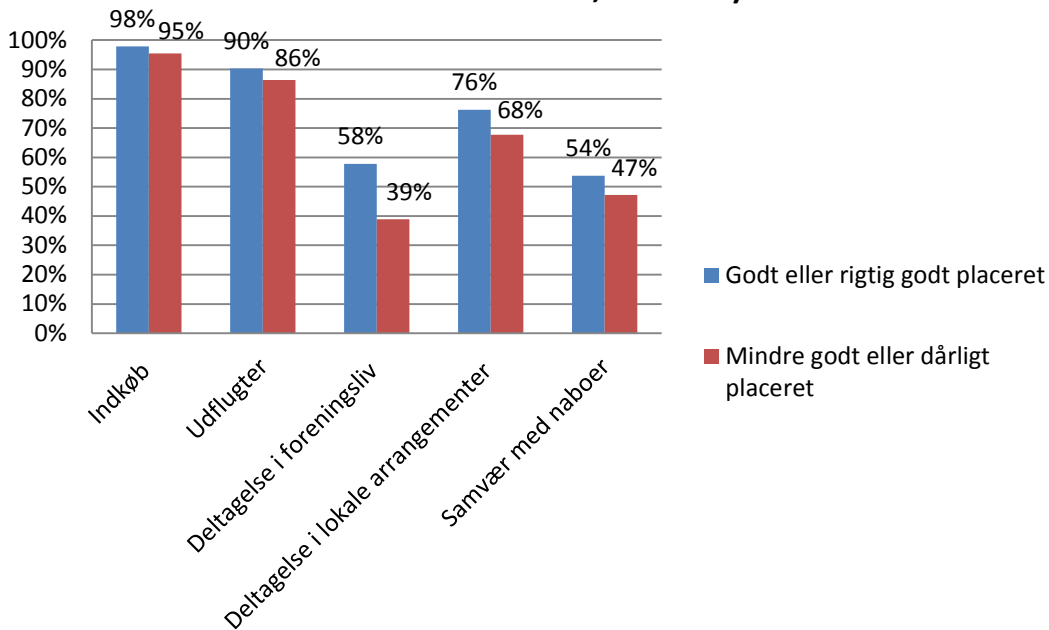
Hvordan er tilbuddets geografiske placering i forhold til brugen af lokalsamfundet? (n: 1332)

Den fysiske placering af tilbuddet kan have en betydning for borgernes mulighed for at deltage i lokalsamfundets forskellige aktiviteter.

Undersøgelsen viser, at de, som oplever, at deres tilbud er godt eller rigtig godt placeret, konsekvent oftere svarer, at borgeren bruger lokalsamfundet. Dette gør sig særligt gældende for 'Deltagelse i foreningsliv'. 58 % af dem, som svarer, at deres placering er god eller rigtig god, svarer, at borgerne bruger lokalsamfundet til at deltage i foreningsliv. Dette gør sig kun gældende for 39 % af dem, som svarer, at tilbuddets placering er mindre god eller dårlig.

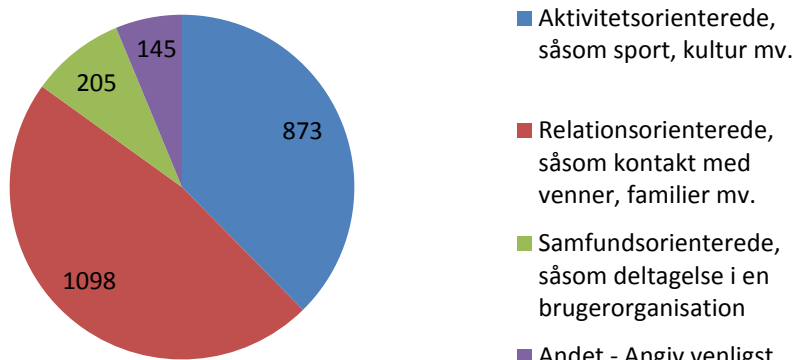
Bruger borgerne lokalsamfundet til følgende? (dem der har svaret: 'Ja, sker nu')

Fællesskaber

Undersøgelsen viser også, at borgerne, udover at have fællesskaber med venner og familie, typisk benytter sig af lokalsamfundet i etableringen af fællesskaber. Respondenterne peger på, at borgerne særligt har fællesskaber gennem eksempelvis sport og kultur.

Hvilke former for fællesskaber har borgerne typisk? (n: 2321)

*Det høje antal svar skyldes, at respondenterne havde mulighed for at svare flere ting.

Metode for undersøgelsen

Information, der ligger til grund for rapporten, er tilvejebragt ved en elektronisk spørgeskemaundersøgelse. Respondenterne har fået at vide, at de skal svare på baggrund af den erfaring, de har fra det tilbud, som de arbejder på. Det er altså ikke en generel overbevisning, de giver udtryk for.

Deltagere

Målgruppen for undersøgelsen er medlemmer af Socialpædagogernes Landsforbund, der arbejder indenfor et af følgende arbejdspladsområder: 'Boformer voksne sindslidende', 'Aktivitet sindslidende § 104', 'Boformer sindslidende § 107', 'Psykiatrisk støttet arbejde', 'Boform eget hjem', 'Kommuner (§ 85) voksne', 'Aktivitet/samværstilbud § 104 (både registreringsnummer 88 og 94)', 'Beskyttet beskæftigelse § 103', 'Beskyttet beskæftigelse § 103 f', 'Beskyttet beskæftigelse § 103 s'.

Det elektroniske spørgeskema er udsendt til 4.397 mailadresser. Mailadresserne stammer fra Socialpædagogernes medlemsarkiv over medlemmerne indenfor de givne arbejdspladsområder.

Udsendelse

Det elektroniske spørgeskema blev udsendt til de 4.397 mailadresser den 22. april 2013. 228 mailadresser viste sig at være fejlbehæftede og er derfor udgået af undersøgelsen. Derudover har 123 respondenter gjort opmærksom på, at de ikke længere arbejder indenfor et af de givne arbejdspladsområder og disse er derfor også udgået af undersøgelsen.

Undersøgelsen består altså af 4.046 mulige respondenter.

Der blev den 29. april udsendt en rykker til respondenter, som endnu ikke havde begyndt eller færdiggjort deres besvarelse af undersøgelsen. Undersøgelsen blev lukket den 3. maj 2013.

Besvarelser

2.001 respondenter har påbegyndt besvarelsen af spørgeskemaet og heraf har 1.371 respondenter gennemført. Det er udelukkende disse færdiggjorte besvarelser, der er behandlet i rapporten.

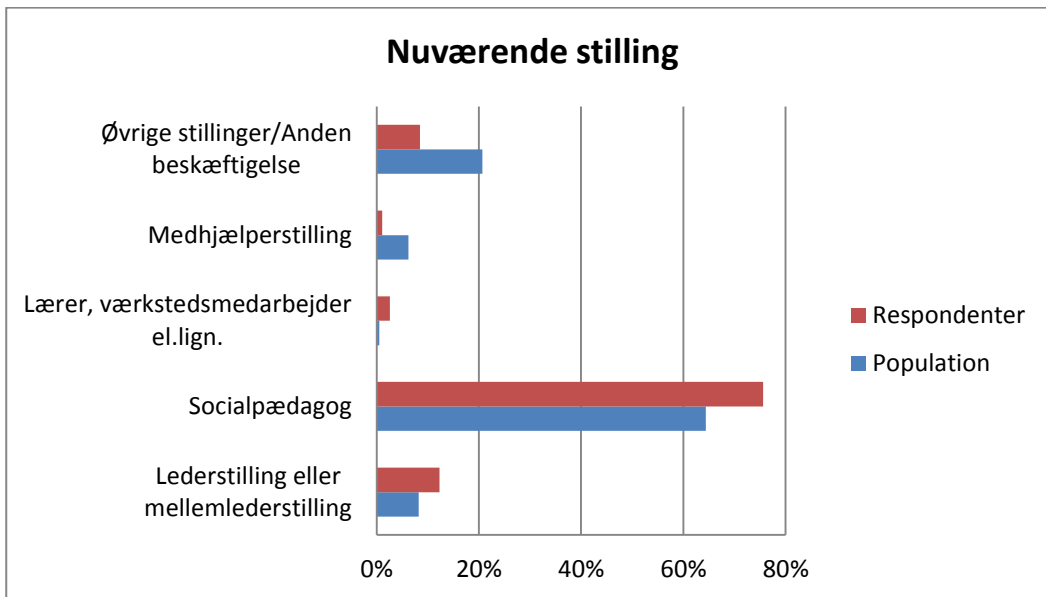
Undersøgelsens svarprocent på færdiggjorte besvarelser er 34 % i forhold til det teoretisk mulige antal respondenter (4.046).

I spørgsmålene: 'Får hver enkel borger tildelt 15 timers ledsagelse om måneden?' og 'Er de tildelte ledsagertimer tilstrækkelige til at imødekomme borgernes ønsker i forhold til aktiviteter?', havde respondenterne mulighed for at svare 'ved ikke'. I rapporten har vi fjernet disse besvarelser for at sikre, at denne undersøgelse kan sammenlignes med undersøgelsen fra 2011, hvor denne svarkategori ikke indgik.

Frafaldsanalyse

Undersøgelsen er lavet som en populationsundersøgelse, da vi spørger alle medlemmer, der arbejder indenfor voksen-handicapområdet. Frafaldsanalysen ser derfor på, hvorvidt der er forskel på den gruppe, som undersøgelsen blev udsendt til og på gruppen der gennemførte undersøgelsen.

Der er blandt respondenterne en overrepræsentation af medlemmer, der er ansat som henholdsvis: 'Socialpædagoger', i 'Lederstilling eller mellemliderstilling' og 'Lærer, værkstedsmedarbejder eller lignende.'. Afvigelserne er dog ikke større end, at vi fortsat mener, at undersøgelsens resultater er repræsentative for den samlede gruppe.

Respondenternes gennemsnitsalder er 51 år. Derudover er kønsfordelingen i undersøgelsen således, at 79 % er kvinder, mens 21 % er mænd. Grundet tekniske problemer er det dog ikke muligt at afklare, hvordan populationen ser ud på disse to områder.